

Z A B A W A

door Slawomir Mrozek

uit het Duits vertaald door:

Jurg Molenaar

Het is onmogelijk om een vertaling voor het Poolse "Zabawa" te vinden (De "Z" wordt als een "S" uitgesproken en het aksent ligt op de middelste "a").

Zabawa is een openbare feestelijkheid met muziek en dans. Maar niet ieder dansvermaak is ook Zabawa.

Het heeft iets van een volksfeest, dorpskermis, zweet, lawaai, sterke drank enonvolwassenheid.

Daarnaast is Zabawa een onschuldig - neutrale "terminus technicus". Het duidt aan: een feest, een dolle avond.

Zo is er de schoolzabawa, de bedrijfszabawa, de zabawa van de brandweer, de zabawa van de kommunistische vrouwenbond

.....

Maar wanneer de Journalistenklub of de Vereniging van Architecten een gelijksoortig feest op touw zetten, noemen ze het misschien "bal", echter in geen geval Zabawa.

Zabawka (een verkleinwoord van Zabawa) is kinderspeelgoed. Verstoppertje spelen heet "zabawa w chowanego". En de moeder, die juist geen tijd heeft om zich met haar dochter te bemoeien zegt: "Baw sie sama!" - "Speel alleen!".

Toch kan de betekenis van het woord Zabawa ook verder gaan. De chique vrouw die sinds de dagen van haar schoolzabawa natuurlijk nooit meer een Zabawa heeft meegemaakt, en net

terugkeert van een keurige receptie, kan zeggen dat ze daar Zabawa heeft gehad.

Dat betekent dat ze plezier heeft gehad, zich geamuseerd heeft en zich op haar gemak voelde, dat het kortom een verrukkelijke avond is geweest.

Had het woord dus eerst een bijmaak van kinderachtigheid, hier krijgt het in het moment van kinderlijkheid een andere betekenis.

Zabawa betekent ook het afleggen van het masker van de normaal-volwassene, een kinderlijke blijheid en een gelukkig vergeten en ontspannen.

Men kan zich in dit verband de "homo ludens" herinneren met beschouwingen over de samenhang van naïviteit, onschuld en de paradijselijke toestand.

In een klein gewetens onderzoek kan men zich afvragen hoe het komt dat men het normale masker van alle dag soms voor een ander masker verwisselt en in plaats van kinderlijke vreugde zich slechts stomme flauwiteiten manifesteren.

Het is niet moeilijk te erkennen dat het verre van eenvoudig is om werkelijk zijn Zabawa te hebben.

Ten slotte moet nog worden opgemerkt dat "wybawić", redden en bevrijden betekent, en "zbawienie", de verlossing is.

Aldus schreef de Duitse geautoriseerde vertaler.

PERSONEN:

Knecht B

Knecht S

Knecht N

(DE OMSCHRIJVING KNECHT MAG DE REGISSEUR ER NIET TOE VERLEIDEN DE FIGUREN ALS BOERTIGE VOLKSTYPES TE LATEN SPELEN. EVENMIN ALS HET OPLEGGEN VAN EEN UITGESPROKEN DIALECT. HET TONEEL IS VOLKOMEN DONKER, STEMMEN)

Stem B : Wat is er aan de hand?

Stem N : De zaak zit dicht.

Stem S : Misschien is er niemand binnen?

Stem B : Wat! Gesloten!

Stem N : Hé! Hallo! Hallo!

Stem S : Wij zijn het!

Stem B : Wat! Zou er niemand binnen zijn?

Stem N : Doe nou eens open!

Stem S : Misschien willen ze onder elkaar blijven.

Stem B : Wat! Willen ze onder elkaar blijven?

Stem N : Nu is het genoeg! Open maken!

Stem S : Als ze niet onder elkaar wilden blijven, lieten
ze ons er wel in.

Stem B : Wacht maar eens even. *(GEKLOP STILTE)*

Stem N : Misschien horen ze niks?

Stem B : Wat? Willen ze niks horen? *(LUID GEKLOP)* Hoor nou!
Open doen!

Stem S : Waar is hier de kassa?

Stem N : Nu met je voet!

(NOG LUIDER GEKLOP - STILTE)

Stem B : Niks.

Stem N : Laten we het nog eens proberen!

Stem B : Ach, wees toch stil.

Stem N : Moet ik stil zijn? En binnen is het feest!

Stem B : Hou je bek en luister, wat ze uitspoken (STILTE)

Stem N : Nou..... en?

Stem B : Daar is iemand binnen, daar ritselt iets, daar beweegt iets.

Stem S : Ze willen ons niet.

Stem B : Willen ze ons niet?

Stem N : Ons?

Stem S : Ons?

Stem B : Feest zonder ons!

Stem S : Ja zeker!

Stem B : Nou wil ik er in! En meteen!

Stem N : De zaak zit dicht.

Stem B : Hou mijn jasje vast.

Stem S : Laat ons er in.

Stem B : Daar gaat hij. Enhup!

(IEMAND STOOT MET VOLLE KRACHT TEGEN DE DEUR)

Stem N : Gelukt!

Stem B : Nog niet. Nog eens...En hup. *(GEKRAAK)*

Stem N : En nu?

Stem S : Hoe staat het?

Stem B : Met zijn drieën!

Stem B,S&N : En hup, en hup en hup.

(EEN GEWELDIG GEKRAAK, PLOTSELING HEL LICHT, OP HET TONEEL EEN LANGE TAFEL GESCHIKT VOOR WEL 12 MAN, DONKER GEPOLITOERD ZONDER TAFELLAKEN. LANGS HET PLAFOND DE OP HET PLATTELAND VOOR DANSZAAL GEBRUIKELIJKE PAPIERENSLINGERS, VAN VERSCHOTEN PAPIER. EEN CHIQUÉ KAST IN "DANZIGERSTIL". EEN HOOP STOELN KRUKJES EN ARMSTOELN ALLES EMPIRE, BIEDERMEIER EN DERGELIJKE, IN ELK GEVAL OUDERWETS, NET ALS DE TAFEL, MAAR NOGAL VERWAARLOOSD EN ZONDER STIJL EENHEID. HET ZWARTE FOUDELAAL VAN EEN VIOLONCEL STAAT TEGEN DE MUUR GELEUND, OP DE GROND EEN

S : (*HIJ WIJST OP DE KAST*) Dat bewijs is toch voldoende.

B : Tot nu toe was er niets zwart op wit.

S : Nou en!

B : Hier is niets opgeschreven.

S : Daarom moet je de konsekwenties aanvaarden.

B : Helemaal niet!

S : Waar is het boek?

B : (*DREIGEND*) Pas op of ik laat die vent eruit.

S : Dat is een koud kunstje.

B : Zo, nou heb ik er genoeg van.

N : Niet doen, niet doen.

S : Houdt er mee op, je hebt verloren.

B : Nee, ik vertrek niet.

S : Wil je dan nog altijd blijven?
Hier komt het toch niet meer tot een bruiloft.

B : Alles komt heus nog wel goed, omdat er iets moet zijn. Ik vertrek niet.

S : En die in die kast betekent niets.

B : Zonder lijk-kist geen begrafenis. 't Gaat hier om de lol.

S : Maar bewijzen heb je niet.

B : Wacht maar af.

S : (*TEGEN N*) Geloof er nog aan en wil niet weg.
(*TEGEN B*) Geloof je er nog aan?

B : Ik weet het zeker.

S : Laat het me dan op schrift zien.

B : (*WOEDEND*) Ik maak hem meteen open.

N : Houd op! Houd dicht!

- B : *(RUKT DE KASTDEUR VER OPEN TREEDT TER ZIJDE EN NOODT HET SPOOK MET EEN BUIGING NAAR BUITEN)*
- N : *(Slaat de HANDEN VOOR ZIJN GEZICHT)*
- S : *(TREKT ZICH AFGEMETEN WAT TERUG. STILTE. OMDAT ER NIETS GEBEURT KIJKT B IN DE KAST EN ROEPT TRIOMFANTELIJK)*
 Hij is niet echt.
(B HAALT UIT DE KAST EEN MASKER TE VOORSCHIJN VAN "DE DOOD". HET MASKER IS HEL WIT ZODAT MEN HET IN DE DONKERE KAST KON ZIEN)
- N : *(STAAT OP)* Ik dacht alweer: een begrafenis.
- B : *(HOUD ZELF HET MASKER VOOR, TEGEN S)* Ben jij bang voor een masker.
- S : Het is alles boerenbedrog.
- B : *(TRIOMFANTELIJK)* Geloof je nog, dat ik verloren heb? Probeer hem zelf maar eens. *(HIJ NEEMT HET MASKER OP EN GEEFT HET AAN S)*
- S : *(HET MASKER VOOR HOUDEND)* Daarmee is nog niets bewezen.
- N : Is dat allemaal voor een ommeegang.
- B : Ja, hier is het hele spul. *(NEEMT NOG TWEE MASKERS UIT DE KAST, EEN KONING MET EEN KROON EN EEN GROF ROODACHTIG GEZICHT EN HET MASKER VAN EEN MOOIE VROUW DAT AAN DE MIDDELEEUEWSE "MOEDER GODS" VOORSTELLINGEN HERINNERT, MAAR DAT GEHEEL KAAL IS, BEIDE MASKERS ZIJN GROTER DAN MENSELIJKE GEZICHTEN)*
- N : Ik de koning.
- B : *(GEEFT HEM HET MASKER N HOUDT HET VOOR ZIJN GEZICHT. B ZET HET MASKER VAN DE VROUW OP EEN WRIJFT IN DE HANDEN)*
 Jongens, nu hebben we zo een biertje. Waar verkleedspul is, wordt ook gedanst.
- N : Maar wie zal voor de muziek zorgen?
- S : Een kinderspel is nog geen bruiloft.

- B : Kijk eens wat ik hier heb! Meisjes voor de lieve bruid.
(HIJ HAALT UIT DE KAST DRIE DAMESHOEDEN EN DRIE PAAR SCHOENEN MET ZEER HOGE HAKKEN)
- N : *(VERRUKT)* Hier zijn vrouwen!
- B : *(TEGEN S)* Nou, wat zeg je nu?
- S : Er is hier niets genoteerd.
- N : Nu krijgen we pret.
- B : *(TRIOMFANTELIJK)* Weet je nog iets te zeggen? *(HIJ HAALT EEN WITTE LAP TEVOORSCHIJN EN MERKT DAT HET EEN DAMESJURK IS. SLAAT HET OPEN EN GOOIT HET OPZIJ. HAALT NOG TWEE HEL BONTE JURKEN TE VOORSCHIJN. ALLE DRIE ZIJN MODERN VAN COUPE EN OVERDUIDELIJK GEEN TONEELCOSTUUMS)*
- N : *(VERHEUGD EN VERBAASD)* Ze hebben zich helemaal uitgekleet.
- S : *(HALSTARRIG)* Ik wil het op schrift.
- B : Is het nog altijd niet voldoende voor je?
- N : Geef toch toe.
- S : En het boek is niet te vinden.
- N : Haal ze eruit, de lieve kinderen!
- B : Wat, een boek? Hier is het al! *(HIJ LAAT EEN GROOT OUD BOEK UIT DE KAST KOMEN)*
- S : Eindelijk zullen we het weten.
- N : *(NEEMT ZIJN KONINGSMASKER AF EN LEGT HET OP DE TAFEL)*
Hé, meisjes, hier zijn wel!
- B : *(HET BOEK OMHOOGHOUDEND)* Hier in staat alles opgeschreven. Goed dat we zo lang zijn gebleven.
- N : *(NEEMT ZIJN BLOEM UIT DE ZAK EN STEEKT HEM WEER IN HET KNOOPSGAT)* Nu is het genoeg meisjes, kom eruit. *(S EN B HEBBEN IN HUN OPWINDING HUN MASKERS OPGEHOUDEN)*
- S : Eindelijk komen we tot de zaak.

B : Begin maar en lees het me voor.

N : (*KLOPT OP HET NOG GESLOTEN DEEL VAN DE KAST*) Nou heeft de grap lang genoeg geduurd.

S : Zoals je wilt. Ik waarschuw je.

B : 't Was toch jouw idee. Ben je nu bang.

S : Bang? Ik niet. Maar jij misschien.

B : Absoluut niet, De weddenschap geldt.

N : (*TEGEN DE KAST*) Kom er nou uit, of ik kijk, hoor.

S : Ik heb je gewaarschuwd (*B EN S LOPEN VAST BESLOTEN NAAR DE TAFEL. B GOOIT HET BOEK NEER IN HET MIDDEN*)

N : Wat ik ook vindt, het is voor mij!

S : Goed. (*S EN B NEMEN PLAATS AAN DE TWEE SMALLE ZIJDEN. IN HET MIDDEN LIGT HET BOEK. N KIJKT IN DE KAST. HIJ BUIGT ZOVER VOOROVER DAT ZIJN HELE BOVENLICHAAM IN DE KAST VERDWIJNT*)

B : Goed.

S : Vooruit,

B : Lees toch.

S : Ik

B : Mij zou je toch niet geloven.

N : (*KOMT MET DRIE BH'S UIT DE KAST*) Ze zijn allemaal al weg.

S : Onderbreek ons niet als we praten!

N : Altijd heb ik pech (*HIJ GAAT BEDROEFD IN EEN HOEKJE ZITTEN*)

B : Komt er nog wat van?

S : (*ONZEKER*) Is het dan goed leesbaar?

B : Jij bent ermee begonnen.

S : Jij was het er ook mee eens.

N : Handen thuis. Ik wil weg, naar huis.

B : We willen het graag plezierig regelen... *(ZE PAKKEN HEM)*

N : Houd nou op, laat met los!

S : Je moet niet denken dat we het op jou gemunt hebben.

B : Je oude vrienden

S : We zijn onder mekaar.

B : Hang je nu op, hier ter plekke.

N : Dat wil ik niet.

B : Wil je dat niet?

S : Wat, wil hij de waarheid niet!

B : Wie niet horen wil, moet voelen.
(ZE DWINGEN N NAAR DE MUUR)

N : Ik zal jullie wat. voor toveren.

B : Je hebt alle drank gehad, nou moet je stil zijn en je plicht doen.

N : *(ZICH VERWEREND)* Ik zal jullie eens wat laten zien.

B : *(ZET HEM HET KONINGSMASKER OP)*
We zullen je als koning ophangen.

N : Wacht maar, zo begint het feest!

B : Zonder waarheid komt het niet,

S : Eerst het een, dan het andere. Eerst de waarheid!

N : Maar dan maak ik het niet mee.

S : De vriendschap gaat voor alles *(LOPEN NAAR DE MUUR)*

B : Zonder waarheid, geen resultaten. Alleen wat echt is, heeft zin.
(S EN E BEGINNEN HUN PLAN UIT TE VOEREN N VERWEERT ZICH TEVERGEEFS. DE TOEBBREIDSELEN GEBEUREN ZAKELIJK, ZONDER EMOTIE, BIJNA VRIENDELIJK. ERGENS IN DE VERTE KOMT NET

*EEN ECHTE DORPSKAPEL, TROMMELS, TROMPET OF FLUIT, VIOOL
EN BAS, DIE EEN SENTIMENTELE WALS SPEELT)*

N : Nu spelen ze (*STILTE ALLE DRIE LUISTEREN MET AANDACHT*)

B : (*VERHEUGD*) Nu spelen ze (*S EN B LATEN N LOS. DEZE NEEMT
HET KONINGSMASKER AF*)

S : Waar?

B : Niet hier!

S : Waar dan.

B : Ergens anders.

S : Ja maar waar.

N : Ergens is daar toch feest!

S : Voor wie wordt daar gespeeld?

S & N : (*IN KOOR*) Waar is het dan? Waar is er feest?

B : (*MIDDEN OP HET TONEEL NAAR DE TOESCHOUWERS GEKEERD, MET
UITGESTREKTE HANDEN*) Mensen en Vrienden, zeg me toch,
waar is er feest?